

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

Developing a Program to Strengthen Creative Leadership of the Deaf School Administrators Under Special Education Bureau

ปณณทัต นามจันทร์^{1*}, โกวัฒน์ เทศบุตร²

Pannatatz Narmjan^{1*}, Kowat Tesaputa²

(Received: 2024-01-26; Revised: 2023-02-01; Accepted: 2024-02-12)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา และ 2) ออกแบบโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 290 คน ได้มาโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามขนาดของโรงเรียน ระยะที่ 2 การออกแบบโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารที่โดดเด่นด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินโปรแกรม จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีค่าความเชื่อมั่นในส่วน of สภาพปัจจุบัน เท่ากับ 0.990 และส่วน of สภาพที่พึงประสงค์ เท่ากับ 0.995 แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินโปรแกรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

¹ Master of Education Degree Program Student in Educational Administration, Roi-Et Rajabhat University

² Lecturer, Educational Administration Program, Faculty of Education, Roi-Et Rajabhat University

Corresponding author, E-mail: pannatatz30@gmail.com

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การมีความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ตามลำดับ

2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาสาระ ประกอบด้วย 5 Module ได้แก่ Module 1 การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว Module 2 การมีวิสัยทัศน์ Module 3 การมีความคิดสร้างสรรค์ Module 4 การทำงานเป็นทีม และ Module 5 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 4) วิธีการพัฒนา ยึดหลักการ 70 : 20 : 10 ได้แก่ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในสถานศึกษา การฝึกอบรม และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-learning) และ 5) การวัดและประเมินผล โดยผลการประเมินโปรแกรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : โปรแกรม, ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, ผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา

Abstract

The research purposes were: 1) to investigate existing situations, desirable situations, and the needs to develop creative leadership of deaf school administrators; and 2) to design a program to strengthen creative leadership of deaf school administrators. Mixed methods research was employed which divided into two phases. Phase 1 was investigating existing situations, desirable situations, and the needs to develop creative leadership of deaf school administrators. The samples were 290 school administrators and teachers in deaf schools under the Special Education Bureau. The samples were randomized by using stratified random sampling technique according to the school sizes. Phase 2 was designing a program to strengthen creative leadership of deaf school administrators. The informants were 3 outstanding in creative leadership of school administrators, and 5 experts to evaluate the program. The research instruments were 5-rating scales questionnaire, which reliability of existing situations' part was equal 0.990, and desirable situations' part was equal 0.995, interview form, and program evaluation form. Data were analyzed by using mean, standard deviation, and modified priority needs index.

The research results were as follows:

1. The existing situation of the creative leadership of deaf school administrators was at a moderate level, while the desirable situation was at the highest level. The needs to develop

creative leadership of deaf school administrators were ranked from high to low, such as visionary, individualized consideration, creativity, teamwork, and flexibility and adaptability, respectively.

2. The program to strengthen creative leadership of deaf school administrators under Special Education Bureau consists of: 1) rationale; 2) objectives; 3) content comprising 5 modules: Module 1 flexibility and adaptability, Module 2 visionary, Module 3 creativity, Module 4 teamwork, and Module 5 individualized consideration; 4) development procedures were based on the principle of 70: 20: 10, and the methods of development including: on the job learning, training, and self-learning; and 5) assessment. The results of the program evaluation were at the highest level of appropriateness and as well as at the highest level of possibilities.

Keywords: program, creative leadership, deaf school administrators

บทนำ

ในปัจจุบันเราต้องเผชิญกับความท้าทายจากภายนอกและภายในประเทศที่มีความผันแปรสูง และมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควิด-19 (COVID-19) และข้อจำกัดของโครงสร้างภายในประเทศที่ยังคงรอการปรับปรุงแก้ไขในหลายมิติ รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันกันอย่างสูงซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ และในฐานะที่ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลกจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันอย่างรุนแรงนี้ โดยกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอันจะเห็นได้ชัดจากปัญหาและสภาพวิกฤติการณ์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองในปัจจุบัน จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าในสภาวะแบบนี้ สังคมไทยควรมีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองอย่างไรเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน มีความสุขและสามารถเอาชนะวิกฤติการณ์ด้านต่าง ๆ ที่เรากำลังเผชิญอยู่ได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ประเทศไทยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศตามแนวทางนโยบายแห่งรัฐสอดคล้องกับการพัฒนาที่แท้จริง กล่าวคือ มุ่งพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคงและยั่งยืนและในการจัดการศึกษาที่มีหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระดับใด แต่ละรูปแบบพัฒนาขึ้นจากองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนจนถึงการเมืองของประเทศนั้นๆ การจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมาย ยุทธศาสตร์ และแผนต่างๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาที่มีบทบาทหลักในการพัฒนาประเทศและแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาและปฏิรูปการศึกษาเพื่อนำพาประเทศและประชาชนไปสู่ความเจริญในทุก ๆ ด้าน โดยเริ่มจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ที่ได้กล่าวถึงสาระสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาในหลายมาตรา อาทิ มาตรา 54 หรือต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) คุณภาพของคนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่แสดงถึงความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ ทั้งในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่ากระบวนการในการพัฒนา

คุณภาพของคน คือ การจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ ความคิด ความสามารถ ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรมสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคงและมีความสุข (นิรุฒ มีพันธ์, 2559) ซึ่งในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงนั้นจำเป็นต้องมีผู้นำที่มีศักยภาพและสมรรถนะที่ไร้ขอบเขตขององค์ความรู้ เพื่อที่จะนำองค์กรไปสู่วิสัยทัศน์และเผชิญหน้ากับความท้าทายใหม่ๆ และนอกจากนั้นผู้นำยุคใหม่ยังต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ที่มีความหลากหลายและซับซ้อนมากกว่าในอดีต แต่ความเป็นผู้นำในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่มีความสลับซับซ้อน ผู้นำต้องอาศัยกระบวนการคิดและมุมมองที่แตกต่างจากเดิม หรือการมองหาเส้นทางใหม่อย่างมีวิสัยทัศน์ การมองโลกในแง่ดี มีความยืดหยุ่น มีความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (กิตติ์กัญจน์ ปฏิพันธ์, จักรกฤษณ์ โปตาพล, วิลัยพรณ์ เสรีวัฒน์, 2556)

ภาวะผู้นำ ถือได้ว่าเป็นกระบวนการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาก่อให้เกิดกิจกรรมหรือการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาที่วางไว้ โดยการใช้การสนับสนุน ชักชวน กระตุ้น จูงใจให้บุคคลปฏิบัติตามด้วยความกระตือรือร้นเต็มใจ และยินดีที่จะให้ความร่วมมือ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และการบริหารจัดการการศึกษาในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นั้นหมายถึงการมีภาวะผู้นำ ศตวรรษที่ 21: ไทยแลนด์ 4.0 ควบคู่ไปด้วยเพื่อประสบความสำเร็จและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร ทั้งการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ผู้นำต้องสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้ร่วมงานมีแรงจูงใจภายใน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มีการตั้งมาตรฐานในการทำงานสูง มีการคิดเชิงบวกและเชื่อมั่นว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายการสร้างความรู้สึกร่วมกันกับการทำงาน เพื่อให้บุคลากรได้ทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข รักองค์กร มีความกระตือรือร้นในการทำงานไม่ไขว่มาทำงานเพื่อเงิน คนที่ทำงานเพื่อองค์กรอย่างแท้จริงจะพยายามพัฒนาตนเอง (พรชัย เจตมาาน, 2560) การบริหารงานที่จะให้บรรลุตามเป้าหมายผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำที่เชื่อมโยงไปสู่ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นพฤติกรรมหรือคุณลักษณะของผู้บริหารด้วยในการจูงใจ ประสานงาน และนำบุคคลอื่นๆอย่างมีวิสัยทัศน์ จินตนาการ และความยืดหยุ่น ด้วยวิธีการหรือแนวทางใหม่ ๆ อย่างท้าทาย และสร้างสรรค์ โดยอาศัยปัจจัยทางด้าน 1) สภาพแวดล้อมแบบเปิดด้วยการไว้วางใจ ให้อิสระในการคิดและพร้อมสนับสนุนความคิดใหม่ ๆ 2) แรงจูงใจภายใน ด้วยการมีความอยาก ความหวัง ความปรารถนา ความเพียรพยายาม มุ่งมั่นทุ่มเทเพื่อให้เป็นคนประสบความสำเร็จ และ 3) ความรู้เชิงลึกด้วยการมีความรู้แนวกว้างและลึก มีทักษะ ประสพการณ์อันจะส่งผลให้เกิดแนวทางที่ชาญฉลาดในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ (กิตติกร ธรรมกิจวัฒน์, 2562) สอดคล้องกับแนวคิดด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ Stoll และ Temperley ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เป็นพฤติกรรมที่ตอบสนองเชิงจินตนาการ โดยการคิดไตร่ตรองอย่างละเอียดถี่ถ้วน ในสถานการณ์ต่าง ๆ และประเด็นต่าง ๆ ที่ท้าทาย (Challenge) และเกี่ยวกับเรื่องการนำ (Leading) คือการนำเชิงสร้างสรรค์ กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นการตอบสนองเชิงจินตนาการ (Imagination) และการนำบุคคลอื่น ๆ (Leading People) ด้วยแนวทางใหม่ๆ (New Solutions) หรือวิธีการใหม่ๆ (New Method) อย่างท้าทาย (Challenging) และยืดหยุ่น (Flexibility) ที่สำคัญภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ยังเป็นผู้สร้างสภาพแวดล้อม (Environment) เพื่อก่อให้เกิดการริเริ่มสิ่งใหม่ (วัฒนา ปะกิกา, 2560) นอกจากนี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ยังเกี่ยวข้องกับการติดต่อประสานงานกับบุคคลที่มีความคิดเห็นตรงกัน และแตกต่างกัน เพื่อการทำงานร่วมกันถึงแม้ว่าผลลัพธ์ที่ได้อาจจะไม่ได้มีความคิดเห็นที่ตรงหรือสอดคล้องกัน โดยภาระงานหลักของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ คือ การประสานงานบุคคล ที่มาจากความคิดเห็นตรงกันและความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เพื่อพัฒนาสมรรถนะและความสามารถต่าง ๆ

ของบุคคลภายในองค์กรให้เกิดความสร้างสรรค์ในทุกสถานที่ ทุกระดับ โดยปราศจากการยึดมั่นถือมั่น โดยทั่วไปแล้วภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาแนวทางด้านวิธีการใหม่ๆ ขององค์กรและความท้าทายที่สลับซับซ้อนมากกว่าการคงสภาพที่เป็นอยู่แบบเดิม (กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์, 2555)

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีโรงเรียนโสตศึกษาในสังกัดจำนวน 21 โรงเรียนซึ่งเป็นโรงเรียนเฉพาะความพิการ โดยสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีวิสัยทัศน์เพื่อมุ่งเป็นองค์กรคุณภาพ พัฒนาการศึกษาด้านนวัตกรรมสู่ความเป็นเลิศที่ยั่งยืน พัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน คนพิการและเด็กด้อยโอกาส เข้าถึงบริการทางการศึกษาอย่าง เท่าเทียม ทั้งถึงและมีคุณภาพ ด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งการที่จะทำให้วิสัยทัศน์ดังกล่าวเป็นความจริงได้นั้น การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่ต้องเตรียมความพร้อม ด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนตลอดจนร่วมวางแผนให้สถานศึกษามีระบบการพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษา แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม หลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ ที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ มีความ สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรมนำความรู้ รักความเป็นไทย และสามารถก้าวไกลในระดับนานาชาติ (กิตติกร ธรรมกิจวัฒน์, 2562) เมื่อศึกษาปัญหาที่พบจากการจัดการศึกษาพบว่า สถานศึกษาหลายแห่งยังขาดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารงาน ด้านระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา ระบบวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษา และเทคโนโลยี รวมถึงขาดการวางแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ วิสัยทัศน์การบริหารงานไม่ชัดเจน ทำให้สถานศึกษาไม่ได้รับการพัฒนา นั่นอาจหมายถึงการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่ยังขาดเทคนิค วิธีการหรือความคิดใหม่ ๆ อย่างสร้างสรรค์ในการที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศในด้านต่าง ๆ จะเห็นได้จากรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอก ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) พบว่า สถานศึกษาหลายแห่งจะต้องพัฒนาเร่งด่วนตามข้อเสนอแนะของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในตัวบ่งชี้ที่ 8 พัฒนาการของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และตัวบ่งชี้ที่ 11 ผลการดำเนินงานโครงการพิเศษเพื่อส่งเสริมบริบทของสถานศึกษา และมาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ อยู่ในระดับคุณภาพดี โดยคณะผู้ประเมินได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมไว้ว่า ควรจะมีกระบวนการบริหารจัดการที่ชัดเจน ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในส่วนของการนำเสนอแต่ละมาตรฐาน พบว่า ด้านการวางแผนภายในสถานศึกษา และด้านวิธีดำเนินงานยังไม่ชัดเจน และในแต่ละมาตรฐานควรมีการระบุข้อมูลที่เป็นจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนา และควรมีการเผยแพร่ผลการประเมินตนเองให้ ผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาได้รับทราบถึงผลการจัดการศึกษาผ่านหลากหลายช่องทาง แสดงให้เห็นว่า การบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ยังต้องได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำความสามารถในการนำองค์กรสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ให้ทันต่อสภาพปัจจุบัน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2565) กล่าวคือ การเป็นผู้นำที่มีความคิดมองภาพอนาคต มีวิสัยทัศน์ มีจินตนาการ มีการทำงานเป็นทีม มีความยืดหยุ่น คำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นคุณลักษณะของการมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์นั่นเอง (อรรถชัย แนวเงินดี, 2564) ซึ่งสภาพปัญหาดังกล่าวนี้นี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การบริการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาใน จะต้องได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ให้มีความสามารถในการนำองค์กรสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ให้ทันต่อสภาพปัจจุบัน กล่าวคือ การเป็นผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์ การเป็นผู้นำการเรียนรู้

การทำงานเป็นทีม การเป็นผู้นำของผู้นำ การเป็นผู้นำมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ซึ่งเป็นคุณลักษณะของการมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์นั่นเอง

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและนำไปออกแบบโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพราะโปรแกรมจะช่วยในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในแต่ละด้านให้กับผู้บริหารให้ทันต่อสภาวะความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ส่งผลต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมบุคลากรในการทำงาน พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการศึกษา สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ
2. เพื่อออกแบบโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยดำเนินการเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 672 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 67 คน และครูผู้สอน จำนวน 605 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 290 คน โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามขนาดของโรงเรียน และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับสลากให้ได้ครบตามสัดส่วนที่กำหนดไว้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ แบ่งออกเป็น 2

ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) ประกอบด้วย ตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว จำนวน 7 ข้อ 2) ด้านการมีวิสัยทัศน์ จำนวน 6 ข้อ 3) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 9 ข้อ 4) ด้านการทำงานเป็นทีม จำนวน 9 ข้อ และ 5) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล จำนวน 9 ข้อ โดยมีการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

2.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด และวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า จากเอกสารและตำราเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือการวิจัย เพื่อนำไปสร้างแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ที่สอดคล้อง และครอบคลุมนิยามศัพท์เฉพาะแต่ละด้าน เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแบบสอบถาม

2.2 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ชี้แนะเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามแต่ละข้อของแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน อยู่ระหว่าง 0.8 – 1.00 และสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเท่ากับ 1.0

2.3 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่นกับผู้บริหาร และครูผู้สอนโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่าแบบสอบถามสภาพปัจจุบันมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.50 – 0.94 แบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.61 – 0.97 ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน เท่ากับ 0.990 และสภาพที่พึงประสงค์ เท่ากับ 0.995

2.4 จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และแปลผลตามเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

3.2 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยการวิเคราะห์หาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Modified priority needs index) ใช้สูตร ต่อไปนี้ (สุวิมล ว่องวานิช, 2550)

$$PNI_{\text{modified}} = (I - D)/D$$

PNI_{modified} หมายถึง ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Modified Priority Needs Index)

I หมายถึง ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ (Important)

D หมายถึง ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน (Degree of Success)

ระยะที่ 2 การออกแบบโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษาศึกษาซึ่งมีวิธีปฏิบัติที่ดี โดยเป็นผู้ที่มีความโดดเด่นด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 3 คน

1.2 ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) เพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี ประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป และตอนที่ 2 เป็นรายการสัมภาษณ์ โดยมีการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

2.1.1 ศึกษาหลักการและวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากเอกสารและตำราเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือการวิจัย

2.1.2 ร่างรายการสัมภาษณ์วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน

2.1.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจให้คำแนะนำ

2.1.4 ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจให้คำแนะนำ แล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญเครื่องมือการวิจัยชุดเดิมกับระยะที่ 1 เพื่อตรวจสอบแนะทั้งถ้อยคำภาษาและความครอบคลุมแต่ละด้าน

2.1.5 ปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ และจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 แบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบประเมิน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบของ Likert (Likert Type Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยมีวิธีการสร้างแบบประเมิน ดังนี้

2.2.1 ศึกษาหลักการและวิธีการสร้างแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่าจากเอกสารและตำราเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือการวิจัย

2.2.2 ร่างแบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำ
เชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา ที่ครอบคลุมองค์ประกอบของโปรแกรมฯ

2.2.3 นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจให้คำแนะนำ

2.2.4 ปรับปรุงแบบประเมินตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้คำแนะนำ แล้วเสนอ
ผู้เชี่ยวชาญเครื่องมือการวิจัยชุดเดิมกับระยะที่ 1 เพื่อตรวจสอบและท้วงถ้อยคำภาษา
และความครอบคลุมขององค์ประกอบโปรแกรมฯ

2.2.5 ปรับปรุงแก้ไขตามที่คุณเชี่ยวชาญแนะนำ และจัดทำฉบับสมบูรณ์
เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร โดยการศึกษาและทำความเข้าใจนัย
แห่งความหมายของคำให้สัมภาษณ์ และสร้างข้อสรุปเป็นความเรียง ตามด้วยข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อสนับสนุน
ข้อสรุป

3.2 วิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะ
ผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

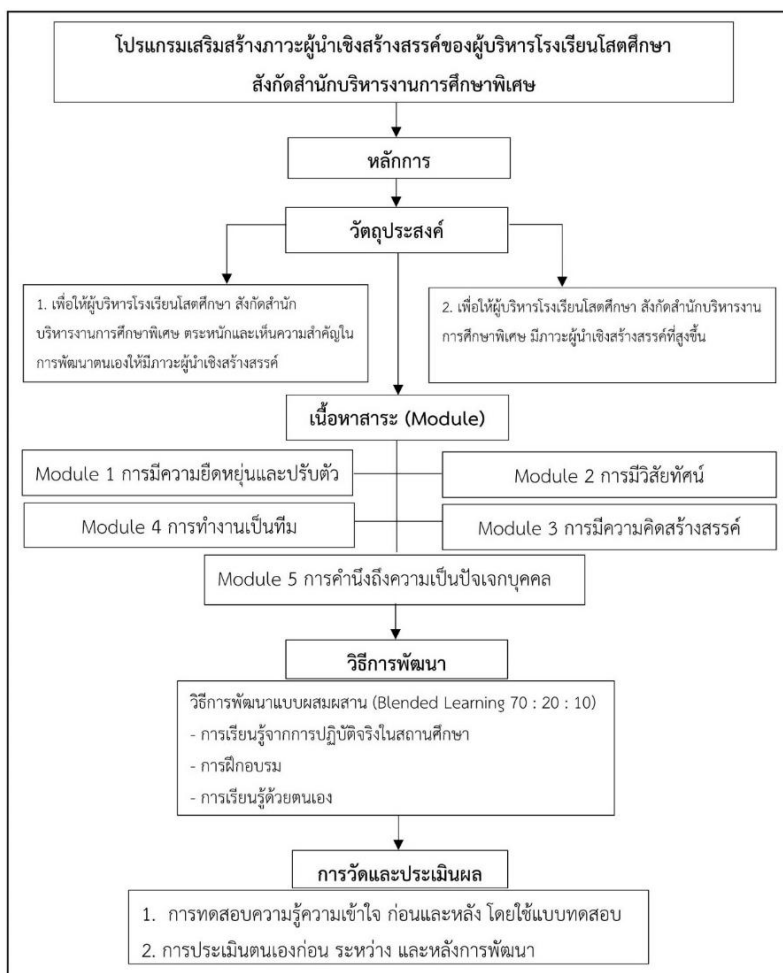
การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา
สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงาน
การศึกษาพิเศษ พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มี
ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว และการทำงานเป็นทีม รองลงมา คือ ด้านการมีความคิด
สร้างสรรค์ และด้านการมีวิสัยทัศน์ ตามลำดับและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจก
บุคคล ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงาน
การศึกษาพิเศษ พบว่า สภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด
คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ รองลงมา คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านการคำนึงถึง
ความเป็นปัจเจกบุคคลตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว และลำดับ
ความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัด
สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์
รองลงมา คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ และด้านการทำงานเป็นทีม
ตามลำดับ และด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว รายละเอียด
ดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษาศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified} (I-D) / D	ลำดับความ สำคัญของ ความ ต้องการ จำเป็น
	\bar{X}	S.D.	ระดับ ภาวะผู้นำ	\bar{X}	S.D.	ระดับ ภาวะผู้นำ		
1. ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว	3.50	0.54	ปานกลาง	4.61	0.48	มากที่สุด	0.317	5
2. ด้านการมีวิสัยทัศน์	3.46	0.52	ปานกลาง	4.85	0.33	มากที่สุด	0.401	1
3. ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์	3.48	0.53	ปานกลาง	4.79	0.39	มากที่สุด	0.376	3
4. ด้านการทำงานเป็นทีม	3.50	0.53	ปานกลาง	4.67	0.46	มากที่สุด	0.334	4
5. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	3.31	0.44	ปานกลาง	4.64	0.47	มากที่สุด	0.401	2
โดยรวม	3.45	0.51	ปานกลาง	4.71	0.42	มากที่สุด	0.365	-

2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาสาระ ประกอบด้วย 5 Module ได้แก่ Module 1 การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว Module 2 การมีวิสัยทัศน์ Module 3 การมีความคิดสร้างสรรค์ Module 4 การทำงานเป็นทีม และ Module 5 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 4) วิธีการพัฒนา ใช้วิธีการพัฒนาแบบผสมผสาน 70 : 20 : 10 ได้แก่ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในสถานศึกษา การฝึกอบรม และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-learning) และ 5) การวัดและประเมินผล ทั้งนี้ผลการประเมินโปรแกรมโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงรายละเอียดโปรแกรม ดังแผนภาพ 1

แผนภาพ 1 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา
สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ มีผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจ ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

1.1 จากผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว รองลงมาคือ การทำงานเป็นทีม ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการมีวิสัยทัศน์ และ ด้านการคำนึงถึงความเป็น

ปัจเจกบุคคล ตามลำดับ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เป็นการแสดงถึงคุณลักษณะของผู้นำที่เป็นผู้เรียนรู้ตลอดเวลาให้ความสำคัญกับการบริหารงานบริหารคน มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งรอบข้าง มีความยืดหยุ่นทางความคิดและการกระทำ พร้อมทั้งรู้จักการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังแนวคิดของ Dubrin (2014) ได้กล่าวว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ต้องมีความมุ่งมั่นและอุทิศตนเพื่องานและองค์การ ตลอดจนจะมีความรู้สึกสนุกสนานไปกับการแก้ไขปัญหาที่ท้าทายด้วยการใช้สติปัญญาและนำพาให้สมาชิกร่วมกันพัฒนาองค์การให้เปลี่ยนไปจากสภาพเดิมที่เป็นอยู่ ซึ่งภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลจะส่งผลให้บุคลากรสามารถใช้ ความรู้ความสามารถที่มีอยู่อย่างเต็มที่ด้วยความพึงพอใจของครูที่มีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลจะสามารถตัดสินใจสามารถปรับตัวได้ พร้อมทั้งสร้างแรงบันดาลใจให้ให้บุคลากรยึดมั่นและกระตือรือร้น ในการปฏิบัติงาน สร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน รวมทั้งทุ่มเทความพยายามอย่างเต็มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จและแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ มาพัฒนาการทำงานอยู่เสมอ ส่งผลให้ประสิทธิผลของงานและองค์การสูงขึ้น ดังแนวคิดของ Robinson (2007) ได้กล่าวว่า ผู้นำที่พร้อมในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกันออกไปและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง และปรับเปลี่ยนตามเกณฑ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร เพื่อความมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน จึงทำให้มีการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด และยังต้องมีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพิ่มมากขึ้น อันเนื่องจากบริบทต่างๆ ของสังคมรอบสถานศึกษา และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับการวิจัยของ เพชร บุญมาหล้า (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภูพบว่า การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว

1.2 จากผลการศึกษาที่พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ รองลงมาคือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัวตามลำดับ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะความสามารถของผู้นำที่เรียกว่า “ผู้นำเชิงสร้างสรรค์” ที่ต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้าง มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เป็นสิ่งที่จำเป็นมากนั้นหมายถึงกระบวนการคิดที่สร้างสรรค์อย่างมีระบบ ตรงกับแนวคิดของ ไพรทศุรีย์ สีนลารัตน์ (2553) ที่ได้กล่าวว่า วิสัยทัศน์เป็นคุณลักษณะและพฤติกรรมของภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ที่ต้องมีความสามารถในการกำหนดเป้าหมาย กำหนดสาระตามเป้าหมาย และกำหนดวิธีการตามเป้าหมายและสาระนั้น ผู้นำเชิงวิสัยทัศน์จึงต้องมีความเก่ง รอบรู้ มีวิธีการพร้อมกันไป มิใช่มีความชำนาญเฉพาะวิธีการบริหารทว่าขาดความรู้ในทิศทางหรือวิสัยทัศน์ รวมทั้งการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยกระตุ้นการทำงาน ผลักดันงานให้ประสบความสำเร็จ ดังแนวคิดของ Grant (2012) ที่ได้กล่าวว่า ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์มักสร้างแรงจูงใจและแรงบันดาลใจในการทำงาน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สามารถสร้างกลยุทธ์ วิธีการทำงาน มุ่งเน้นประสิทธิภาพและลดกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และการที่ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์จะบ่งบอกถึงพฤติกรรมต่างๆ ของ ตัวผู้บริหารเองได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับการวิจัยของ พัทธรัตน์หา หาญประชุม (2565) สภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างภาวะผู้นำ

เชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ รองลงมาคือ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว และด้านการมีความคิดสร้างสรรค์

1.3 ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร

โรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ มีความต้องการพัฒนา มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการทำงาน เป็นทีม และด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ตามลำดับ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ การมีวิสัยทัศน์เป็นความสามารถ ของสมองที่คิดได้กว้างไกลนำออกมาสู่การปฏิบัติ ดังแนวคิดของ Bennis (2007) ได้กล่าวว่า การมีวิสัยทัศน์ เป็นความสามารถในการสร้างสรรค์และสามารถที่จะแปลออกมาเป็นการปฏิบัติได้ วิสัยทัศน์ของผู้นำเปรียบเสมือน สะพานที่เชื่อมปัจจุบันไปสู่อนาคต และยังรวมไปถึงการมีความสามารถในทางวางแผน การกำหนดเป้าหมายต่าง ๆ ในอนาคตอย่างชัดเจนตลอดจนสามารถสร้างแนวคิดใหม่ ซึ่งอาจต่างไปจากเดิม ดังที่ Ubben Hughes and Norris (2011) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ (Vision) 2) วัฒนธรรม เชิงบวก (Positive Culture) 3) การบริหารการจัดการ (Managing) และ 4) ปฏิสัมพันธ์ (Interacting) การมี วิสัยทัศน์ และมีความคิดสร้างสรรค์ควบคู่กัน จึงมีความจำเป็นในการมองหาภาพความสำเร็จหลายทิศทาง หรือสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้ในสถานการณ์ทุกมิติ พร้อมทั้งจะปรับเปลี่ยนเรียนรู้เปิดรับสิ่งใหม่ๆ มีเป้าหมายที่ชัดเจนและประยุกต์ สิ่งต่างๆ ให้เกิดคุณค่าในการพัฒนาองค์การให้ประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับการวิจัยของ พรวิณัส ไวยกรณ์ (2565) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำ เชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การทำงานเป็นทีม การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การมีความคิดสร้างสรรค์ และการมีวิสัยทัศน์

2. จากผลการศึกษาพบว่า โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การประเมินผล และมีเนื้อหาเนื้อหาสาระในการพัฒนาประกอบด้วย 5 Module ได้แก่ Module 1 การมี ความยืดหยุ่นและปรับตัว Module 2 การมีวิสัยทัศน์ Module 3 การมีความคิดสร้างสรรค์ Module 4 การทำงาน เป็นทีม และ Module 5 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งผลการประเมินโปรแกรมโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 และ 4.78 ตามลำดับ เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น ได้พัฒนาตามหลักวิชาการ โดยใช้หลักการพัฒนาตามแนวคิดการพัฒนาผู้นำ อย่างมีประสิทธิภาพและช่วยให้ผู้นำเรียนรู้ จากบริบทการทำงานจริงมากกว่าในห้องเรียน โดยลักษณะที่สำคัญ ของการเรียนรู้แบบ 70 : 20 : 10 คือการผสมผสานกิจกรรมในสัดส่วนดังกล่าวอย่างเหมาะสมและชัดเจน เพื่อส่งเสริมกระบวนการ เรียนรู้ในแต่ละช่องทาง ซึ่งหลักการจัดการเรียนรู้แบบ 70 : 20 : 10 ประกอบไปด้วยการ จัดการ เรียนรู้ 3 ส่วนสำคัญ 70 เปอร์เซ็นต์ การพัฒนาที่เกิดจากการได้ลงมือปฏิบัติจริง ทำงานจริง ผ่านประสบการณ์ตรง และเป็นงานที่ทำอย่างต่อเนื่องในสถานศึกษา โดยการเรียนรู้จากการริเริ่มใหม่ ๆ ที่ท้าทาย ในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ (On the Job Learning) และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างการปฏิบัติ (Sharing and Practices) ตลอดจนการเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) 20 เปอร์เซ็นต์ การพัฒนาที่เกิดจากการเรียนรู้

และพัฒนาผ่านผู้อื่น และ 10 เปอร์เซ็นต์ การพัฒนาที่เป็นการเรียนรู้และพัฒนาผ่านหลักสูตรอย่างเป็นทางการ แล้วนำโปรแกรมที่ได้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของโปรแกรมซึ่งโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเป็นที่ยอมรับของผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นมีความน่าเชื่อถือ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับการวิจัยของ พุทธชาติ ภูจอมจิต (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนา โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พบว่า โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบของโปรแกรม คือ 1) บทนำ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีดำเนินการ 5) วัดและประเมินผล ประกอบด้วย 4 Module ได้แก่ Module 1 การมีวิสัยทัศน์ Module 2 การมีจินตนาการ Module 3 การมีความยืดหยุ่น และ Module 4 การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ระยะเวลาการพัฒนา 180 ชั่วโมง วิธีการพัฒนา ใช้วิธีการพัฒนาที่หลากหลายเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืน เพื่อให้ผู้เข้ารับ การพัฒนาสามารถนำไป ปรับเป็นหลักการในการพัฒนาตนเองต่อไป ซึ่งวิธีการต่าง ๆ ที่นำมาใช้วิธีดำเนินการ พัฒนาตามโปรแกรม ได้แก่ 1) การลงทะเลเบียน ปฐมนิเทศ 2) การฝึกอบรม และ 3) การศึกษาดูงานการดำเนินการ พัฒนา ได้กำหนดกระบวนการพัฒนาไว้ 4 ขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 การประเมินก่อนการพัฒนา ขั้นที่ 2 การพัฒนา ขั้นที่ 3 การบูรณาการ และขั้นที่ 4 การประเมินหลังการพัฒนา และคู่มือประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 โปรแกรมการเสริมสร้างเชิงสร้างสรรค์ ส่วนที่ 3 การดำเนินการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ส่วนที่ 4 การวัด และประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากสภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ยังไม่มากเท่าที่ควร ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรให้การ พัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้กับบุคลากรภายในโรงเรียนเพิ่มมากยิ่งขึ้น ไม่จำกัดอยู่เฉพาะคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

1.2 จากสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน โสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหาร สถานศึกษายังมีความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้นสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ควรจัด หลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้กับบุคลากรในสังกัด

1.3 จากลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร โรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ มีความต้องการพัฒนา มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็น ทีม และด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า การมีวิสัยทัศน์ ยังมีความต้องการในการ พัฒนาเป็นอย่างมาก ดังนั้นสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ควรดำเนินการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมี วิสัยทัศน์เป็นการเร่งด่วน เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้กับผู้บริหารสถานศึกษา แล้วจะส่งผลให้เกิด การพัฒนาในสถานศึกษามากยิ่งขึ้น

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ไปปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคลากรภายในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรให้มีการวิจัยเพื่อตรวจสอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อีกเป็นระยะๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาตามหลักการพัฒนาแบบต่อเนื่องเพื่อหาจุดเด่น จุดด้อยทั้งที่เป็นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และปัจจัยที่มีอิทธิพลเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับปัญหา

2.2 ควรจะใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเพิ่มเติม เพื่อการศึกษาในเชิงลึก เช่นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นต้น โดยนำเอาผลการวิจัยนี้ เป็นข้อมูลและแนวทางเพื่อนำผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในสังกัดอื่น หรือกลุ่มประชากรอื่น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติกร ธรรมกิจวัฒน์. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดบุรีรัมย์. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์. (2555). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา อาชีวศึกษา. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์, จักรกฤษณ์ โทดาพล, และวิไลพรณ์ เสรีวัฒน์. (2556). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์. โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- นิรุศ มีพันธ์. (2559). ตัวแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน ระดับมัธยมศึกษา ในเขตภาคเหนือตอนบน. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น.
- พรชัย เจตมานาน. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ศตวรรษที่ 21 : ไทยแลนด์ 4.0, <https://www.kroobannok.com/83312>.
- พรวิณัส ไวยกรรณ์. (2565). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พัทธรักษา หาญประชุม. (2565). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- พุทธชาติ ภูจอมจิต. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เพชร บุญมหาลา. (2564). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไพฑูริย์ สินลาร์ตัน. (2553). ผู้นำเชิงสร้างสรรค์: กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒนา ปะกิกา. (2560). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13, <http://www.nesdb.go.th/>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2562-2564. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2565). รายงานข้อมูลสารสนเทศ. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรถชัย แนวเงินดี. (2564). รูปแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในศตวรรษที่ 21. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มมร.วิทยาเขตอีสาน*, 2(1), 13-21.
- Bennis, W. (2007). *Creative Leadership*. Chulalongkorn University.
- Dubrin, A. J. (2014). *Leadership Research Finding, Practice and Skills* (8th ed.). South-Western Cengage Learning.
- Grant, M. M. (2012). Getting A Grip on Project-Based Learning: Theory, Cases and Recommendations. *Meridian: A Middle School Computer Technologies Journal*, 5(1), 83.
- Robinson, K. (2007). *Ken Robinson on the Principles of Creative Leadership*. McGraw-Hill.
- Stoll, L. and Temperley, J. (2009). Creative Leadership Teams. *Journal of Management in Education*. 23 (1), 12-18.
- Ubben, G. C., Hughes, L. W., & Norris, C.J. (2011). *The Principal: Creative Leadership or Effective in Schools* (4th ed.). Upper Saddle River, Allyn & Bacon.